

SOSTEn kärkitavoite

Rakennetaan kasvua investoimalla kaikkien työllisyyteen

Nykytila ja kehittämiskohteet

Hyvä yhteiskunta antaa jokaiselle mahdollisuuden mielekkääseen elämään sekä mahdollisuuden toteuttaa itseään. Jokaisella tulisi olla mahdollisuus yhteiskunnalliseen osallisuuteen myös työn kautta. Korkea työllisyysaste on myös välttämätön laajojen hyvinvointipalvelujen rahoittamiseksi.

Korkean työllisyyden saavuttamiseksi tarvitaan sekä pitkän että lyhyen aikavälin keinoja. Pitkän aikavälin työllisyyttä nostavista toimista keskeisiä ovat hyvinvointi-investoinnit koulutus-, terveys- ja sosiaalipalveluihin, joilla varmistetaan mahdollisimman osaavan, tuottavan, terveen ja hyvinvoivan työvoiman tarjonta. Lyhyemmällä aikavälillä tärkeitä ovat työvoimapolitiittiset toimet, kuten tarvelähtöisten työllisyyspalveluiden turvaaminen sekä joustava sosiaaliturva, joilla tähdätään siihen, että käytettävissä oleva työvoima myös saadaan käyttöön.

SOSTEn suositukset vaalikaudelle:

- Työllisyyttä parannetaan nostamalla tuottavuutta, monipuolistamalla elinkeinorakennetta, ylläpitämällä hyvin toimivia, tarvelähtöisiä työllisyyspalveluita – ei leikkaamalla sosiaaliturvaa
- Työllisyyden parantamiseksi pikaisia kohdennettuja toimia olisi suunnattava niiden ryhmien työkyvyn edistämiseen, joille terveydentila tai sosiaalinen toimintakyky vaikeuttavat kiinnittymistä yleisille työmarkkinoille.
- Terveystuon ja sosiaalialan koulutusta on lisättävä merkittävästi.
- Hallituksen on käynnistettävä oppivelvollisuuden pidentämisen vaikutuksia luotaava tutkimus.
- Hallituksen on käynnistettävä selvitys lainsäädännöllisistä ja rahoituksellisista keinoista, joilla työnantajille tehdään kannattavaksi tukea työntekijöiden osaamista ja työkykyä koko työuran ajan.
- Järjestöjen palvelut on integroitava nykyistä vahvemmin osaksi työvoimapolitiittien kokonaisuutta.
- Osatyökykyisten ja pitkäaikaistyöttömien työllistymisen edistämiseksi työhönvalmennusta on lisättävä ja laajennettava työkykykoordinaattoritoimintaa.
- Palkkatuen kokonaisuudistuksessa täysi palkkatuki (100 %) on säilytettävä järjestöjen ja säätiöiden erityistukena. Palkkatuen kriteerinä tulisi olla työttömyyden pituus sekä arvioitu pitkäaikaistyöttömyyden riski.
- Välittäjä Oy:n valmistelu ja toimeenpano on tehtävä tiiviissä yhteistyössä nykyisten välityömarkkinatoimijoiden, sosiaali- ja terveysjärjestöjen sekä muiden sidosryhmien kanssa.

Työllisyyden ja tuottavuuden parantaminen

Sosiaaliturvan taso on Suomessa niin matala, että SOSTE ei pidä mahdollisena lisätä työllisyyttä heikentämällä sosiaaliturvaa. SOSTE painottaa hyvinvointia keskeisenä keinona nostaa työvoiman tuottavuutta ja potentiaalista työllisyysastetta ja korostaa siksi hyvinvointitaloudellisia investointeja työ- ja toimintakykyyn, tarvelähtöisiin työllisyyspalveluihin, terveyteen, sosiaaliseen hyvinvointiin ja osaamiseen. Talouskasvu perustuu pitkällä tähtäimellä lähes yksinomaan tuottavuuskasvuun, mikä korostaa tarvetta työvoiman tuottavuuden parantamiseen toimilla, jotka tukevat terveyttä, työ- ja toimintakykyä ja osaamista. Siksi tavoitteena on oltava, että suomalaiset ovat maailman koulutetuin, työ- ja toimintakykyisin ja hyvinvoivin kansa.

Pohjoismaisen terveyden ja työkyvyn tason saavuttaminen on hyvin vaikeaa, jos terveydenhuollon panostuksissa jäädään nykyisellä tavalla jälkeen pohjoismaisesta rahoitustasosta. Työllisyyden parantamiseksi pikaisia kohdennettuja toimia olisi suunnattava niiden ryhmien työkyvyn edistämiseen, joille terveydentila tai sosiaalinen toimintakyky vaikeuttaa kiinnittymistä yleisille työmarkkinoille. Asiakasmaksut eivät saa muodostua työttömille palvelujen käytön esteeksi ja tavoitteena on oltava maksuton pääsy perusterveydenhuoltoon. Terveydenhuollon sekä sosiaalialan koulutusta on myös lisättävä merkittävästi, jotta työvoiman saatavuus ei muodostu esteeksi sosiaali- ja terveydenhuollon ja työkyvyn vahvistamiselle.

Väestön korkea osaamis- ja koulutustaso on pitkään ollut Suomen vahvuus. Tulevaisuutta synkistää se, että peruskoulun päättävien ja nuorten aikuisten osaamistaso on ollut pitkään laskussa ja väestön koulutustason nousu on hidastunut merkittävästi. Vähintään seuraavan sukupolven ajan suomalaiset eivät tule enää kuulumaan maailman koulutetuimpien kansojen joukkoon. Osaamisen lisäämiseen ja koulutustason nostamiseen on panostettava lisäämällä voimakkaasti korkeakoulutusta sekä suuntaamalla aikuisten toisen asteen koulutusta perusasteen varassa oleville aikuisille.

Koulutustason nostaminen vaatii panostuksia myös koulutuspolun alkuun. Laadukas oppimisen edellytyksiä ja hyvinvointia tukeva varhaiskasvatus luo pohjaa seuraaville kouluasteille ja kaventaa sosioekonomisista syistä johtuvia eroja.

Hallituksen on käynnistettävä oppivelvollisuuden pidentämisen vaikutuksia luotaava tutkimus, jotta seuraava hallitus voi tarvittaessa ryhtyä lisätoimiin esim. pidentämällä oppivelvollisuuden kattamaan koko toisen asteen koulutuksen.

Tarpeita niin osaamisen kuin työkyvyn parantamiselle luovat yhteiskunnan ja työelämän muutokset sekä yksilön elämässään kohtaamat erilaiset haasteet. Aikuiskoulutuksen rinnalla korostuu tarve järjestää työelämä kokonaisuudessaan siten, että se tukee osaamisen päivittämistä, syvenemistä ja laajenemista. Hallituksen on käynnistettävä selvitys keinoista, joilla työelämän lainsäädännön sekä rahoituksen keinoin työnantajille tehtäisiin kannattavaksi tukea työntekijöiden osaamista ja työ- ja toimintakykyä koko työuran ajan.

Työllisyyspalvelut ja heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistäminen

Työllisyysasteen noston rinnalla tärkeää on työttömyysasteen pienentäminen. Koronaepidemia on nostanut työttömyyttä ja erityisesti pitkäaikaistyöttömyyttä. Panostuksia tarvitaan kaikkien, myös heikommassa työmarkkina-asemassa olevien työllistymiseen (pitkäaikaistyöttömät, osatyökykyiset, nuoret, vammaiset ja maahanmuuttajataustaiset).

Hallitus on muuttamassa koko työvoimapalveluiden rakennetta tulevina vuosia siirtämällä järjestämisvastuuta kunnille ja sosiaali- ja terveydenhuollon vastuun hyvinvointialueille. Hallinnollisten rakenteiden muuttaminen on tehtävä asiakas keskiössä. Asiakkaalle tärkeintä on, että palvelut ovat saavutettavissa, toimivat ja tarvelähtöiset. Kuntien ja hyvinvointialueiden yhteistyö on tärkeää ehjien palvelupolkujen varmistamiseksi.

Tuleva hallintorakennemuutos on otettava huomioon myös pohjoismaisen työvoimapalveluiden mallin valmistelussa. Sisällöllisten uudistusten lisäksi työvoimapalveluiden resurssien on oltava oikein mitoitettuja. Pohjoismaisen työvoimapalvelumallin myötä tulevat uudet henkilöresurssit on hyvä lisäys, mutta eivät riittäviä. Erityisesti heikommassa työmarkkina-asemassa oleville on syntynyt koronan myötä ja jo sitä ennenkin palveluvelkaa, jonka purkamiseen tarvitaan laajasti voimavaroja.

Järjestöjen, säätiöiden, kunnallisten toimijoiden ja yhteiskunnallisten yritysten pitkäaikaistyöttömille, vammaisille, osatyökykyisille ja työmarkkinoiden ulkopuolella oleville tuottamien palveluiden resurssit on turvattava ja järjestöjen palvelut on integroitava nykyistä vahvemmin osaksi työvoimapalveluiden kokonaisuutta. Työvoimapalveluita järjestävien ja tuottavien tahojen on kehitettävä poikkihallinnollista ja verkostomaista työtettä, jotta järjestöjen laajaa tietotaitoa voidaan hyödyntää.

Työvoimapalveluja tarjoavien on panostettava työnantajayhteistyöhön erityisesti osatyökykyisten ja pitkäaikaistyöttömien työllistymisen edistämiseksi. Rakenteellisten kannustinten, asenteisiin vaikuttamisen ja taloudellisen tuen lisäksi työnantajien rekrytointikynnystä madaltaa työpaikalle vietävä konkreettien tuki ja ohjaus. Työhönvalmennusta onkin lisättävä ja työkykykoordinaattoritoimintaa laajennettava.

Palkkatuki auttaa erityisesti heikossa työmarkkina-asemassa olevia ihmisiä. Järjestötyöpaikka, jossa on tarjolla samalla myös valmentavaa tukea, vastaa parhaiten näiden henkilöiden tarpeisiin. Palkkatuen kokonaisuudistuksessa täysi palkkatuki (100 %) tulee säilyttää järjestöjen ja säätiöiden erityistukena. Sillä on pystytty tarjoamaan pitkän kuntoutuspolun asiakkaille työllistymisen vaatima työkokemus sekä usein koulutus tai sen päivittäminen oppisopimuksella. Tuen kriteerinä tulisi olla työttömyyden pituus sekä arvioitu pitkäaikaistyöttömyyden riski. Tarvitaan myös tapauskohtaisen harkinnan mahdollisuutta sekä

työ- ja toimintakyvyn arviointeja. Uudistuksessa on myös kiinnitettävä huomiota muiden palveluiden kytkemiseen palkkatuettuun työhön.

Tuleva Välittäjä Oy kaikkein vaikeimmin työllistyvien osatyökykyisten työllistymisen edistämiseksi on erityisesti ihmisoikeuskysymys. Valmistelu ja toimeenpano on tehtävä tiiviissä yhteistyössä nykyisten välityömarkkinatoimijoiden, sosiaali- ja terveysjärjestöjen ja muiden sidosryhmien kanssa. Kohderyhmän työllistäminen edellyttää myös, että kysymykset palkkatulojen, etuuksien ja palveluiden yhteensovittamisesta on ratkaistu.

Lisätietoja:

Erityisasiantuntija Päivi Kiiskinen, paivi.kiiskinen@soste.fi, p. 0400 516018

Erityisasiantuntija Aleksi Kalenius, aleksi.kalenius@soste.fi, p. 040 5741618

Lue lisää SOSTEn kärkitavoitteista: soste.fi/tietoa-sostesta